

Årsrapport

2017

Universitetets klagenemnd

Forord

Årsrapporten for universitetets klagenemnd 2017 er den nittende årsrapporten siden klagenemnda ble opprettet i 1990. Årsrapporten er utarbeidet av Avdeling for utdanning, som er sekretariat for klagenemnda. Dette er den åttende årsrapporten for klagenemndas virksomhet etter sammenslåingen med Høgskolen i Tromsø 1. januar 2009. 1. august 2013 ble institusjonen slått sammen med Høgskolen i Finnmark. Institusjonen fusjonerte med Høgskolen i Harstad og Høgskolen i Narvik 1. januar 2016.

Det er et mål at årsrapporten skal fungere som et tilsynsredskap for universitetsstyret, i den forstand at den kan være med på å gi styret et innblikk i sakene som klagenemnda behandler, og i kvaliteten på saksbehandlingen ved UiT. Et annet mål med årsrapporten er at den skal gi fakulteter og saksbehandlere veiledning om klagenemndas praksis på de ulike saksområdene.

I rapporten framgår klagenemndas sammensetning og møtevirksomhet i 2017.

I tidligere årsrapporter har vi videre gitt en sammenfattende beskrivelse av hver enkelt sak, og av klagenemndas vurdering av den. I årets rapport og i rapportene fra 2015 og 2016 har vi isteden gitt en *skjematisk oversikt* over klagenemndas saker på ulike saksområder med nøkkelinformasjon om hver enkelt sak. Gjennom årstallsstatistikker og kommentarer til disse har vi forsøkt å synliggjøre utviklingen i nemndas virksomhet. Videre har vi kommentert og forsøkt å analysere de seneste markante utviklingstrekkene ved klagenemndas saksportefølje.

Avdeling for utdanning,

dato

Heidi Adolfsen
studiedirektør

Joakim Bakkevold
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Innholdsfortegnelse

Lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15.....	3
Regler om klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet	4
Klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet	5
Klagenemndas funksjon.....	5
Klagenemndas sammensetning i perioden.....	5
Antall møter.....	6
Klagesaker	7
Totalt antall klagesaker, samt utfall	7
Sammenligning med foregående år	7
Reelt antall klagesaker.....	7
Antall avvisninger	8
Antall avslag og medhold	8
Saker der klagen ble tatt til følge.....	9
Fordeling på ulike saksfelt	11
Fordeling på det enkelte fakultet/avdeling:	13
Behandlingstid for klagesaker	14
Disiplinærsaker.....	15
Totalt antall disiplinærsaker, samt reaksjon.....	17
Klager over vedtak fattet i disiplinærsaker.....	17
Behandlingstid for disiplinærsaker	17

Lov om universiteter og høyskoler av 1. april 2005 nr. 15

Utdrag

Kapittel 5. Klage

§ 5-1. Klagenemnd og særskilte nasjonale klageorgan

- (1) Universiteter og høyskoler skal opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter styrets bestemmelse, andre klagesaker for kandidatene.
- (2) Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere. Leder og varamedlem for leder skal ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter.
- (3) Representanter for institusjonens eier eller medlem av institusjonens styre kan ikke være medlem av klagenemnda.
- (4) Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlem for leder og to andre medlemmer er til stede.
- (5) Klagenemndas vedtak i klagesaker kan ikke påklages.
- (6) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i klagesaker.
- (7) Departementet kan opprette særskilte nasjonale klageorgan som skal behandle klager over enkeltvedtak for bestemte områder og over avgjørelser etter offentleglova.

Regler om klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet

Vedtatt av Styringsgruppa for fusjonsprosessen 30.10.2008 i sak SG 39/08 med hjemmel i lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler § 5-1.

I. Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet skal ha en sentral klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og andre saker fra studentene som beskrevet i punkt III.

II. Klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnt av universitetsdirektøren. Leder og varamedlem for leder skal fylle de lovbestemte krav for lagdommere. De skal ikke være tilsatt ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet. To av medlemmene skal være vitenskapelig ansatte ved universitetet, og to skal være studenter. Studentrepresentantene oppnevnes med ett års funksjonstid. De øvrige medlemmene oppnevnes med tre års funksjonstid.

Medlem av universitetsstyret kan ikke være medlem av klagenemnda. Medlem som har medvirket ved saksbehandlingen eller avgjørelse i det påklagde saksforhold, kan ikke delta ved behandling av klage over dette i klagenemnda.

Et medlem med varamedlem(mer) blir sittende inntil nytt medlem er oppnevnt, selv om funksjonstiden er utløpt. Et medlem fortsetter også til behandlingen av påbegynte saker er avsluttet.

III. Klagenemnda behandler følgende saker:

- a. Klager over enkeltvedtak som gjelder studenter og søkere til studier ved Universitetet i Tromsø, herunder klage på avgjørelse om opptak, permisjon, tildeling av grad eller vitnemål, tap av studierett og lignende.
- b. Klager over formelle feil ved eksamen, sensur og arbeidskrav, jf. lov om universiteter og høyskoler § 5-2.
- c. Saker etter lov om universiteter og høyskoler §§ 4-7 annullering av eksamen eller prøve, 4-8 utestenging og bortvisning, 4-9 femte ledd utestenging grunnet straffbare forhold og 4-10 utestenging etter sikkerhetsvurdering.

IV. Avgjørelsen skjer i møte. Nemnda avgjør om det er grunn til å innkalle klageren og den eventuelle motpart til å møte for nemnda eller til å innhente uttalelser fra andre instanser.

V. Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlem for leder og to andre medlemmer er til stede. Nemndas avgjørelser i saker under punkt III bokstav a og b kan ikke påklages.

VI. Avdeling for utdanning er sekretariat for klagenemnda.

VII. Reglene gjelder fra 1.1.2009.

Klagenemnda ved UiT Norges arktiske universitet

Klagenemndas funksjon

Universitetet er pålagt å opprette en klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak og, etter universitetsstyrets bestemmelse, andre klagesaker for kandidatene, jf. lov om universiteter og høyskoler § 5-1 første ledd. Universitetets klagenemnd, som erstattet tidligere styrets klagenemnd, trådte i virksomhet 1.1.2006.

Det går frem av regler om klagenemnda ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet pkt. III at universitetets klagenemnd behandler klager over enkeltvedtak som gjelder studenter og søkere til studier ved universitetet, og klager over formelle feil ved eksamen og prøver. Videre treffer klagenemnda vedtak i første instans i saker om disiplinære reaksjoner mot studenter. Dette er saker om annullering og utestenging etter fusk på eksamen, saker om utestenging fra praksis grunnet straffbare forhold, utestenging etter skikkethetsvurdering og bortvisning på grunn av grovt forstyrrende opptreden. Videre gjelder dette saker om inndragning av vitnemål, annullering og nektelse av adgang til norske utdanningsinstitusjoner etter bruk av falsk dokumentasjon i forbindelse med opptak.

Klager over enkeltvedtak som gjelder Ph.d.-studenter behandles også av klagenemnda i den grad det er naturlig å regne parten som student i vedkommende sak.

Etter avtale med The University Centre in Svalbard (UNIS), behandler også klagenemnda klager over enkeltvedtak som gjelder studenter ved UNIS.

Klager over opptak som gjøres innenfor den nasjonale opptaksmodellen for grunnutdanninger ved universiteter og høyskoler som organiseres av Samordna opptak, behandles av Nasjonal klagenemnd etter forskrift om opptak til høyere utdanning kapittel 8. Nemnden er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet og sekretariatet ligger til Samordna opptak.

I disiplinærsaker der vedtak i første instans treffes av Universitetets klagenemnd, er det Felles klagenemnd som er klageinstans. Dette følger av forskrift om felles klagenemnd for behandling av klagesaker etter lov om universiteter og høyskoler § 4-7 til § 4-10. Nemnden er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet og sekretariatet ligger til Samordna opptak.

Klagenemndas sammensetning i perioden

Klagenemndas sammensetning følger av regler om klagenemnda ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet pkt. II. Her går det frem at nemnda skal bestå av fem medlemmer oppnevnt av universitetsdirektøren; en leder som fyller de lovbestemte krav for lagdommere og som ikke er tilsatt ved universitetet, to vitenskapelig ansatte og to studentrepresentanter. I tillegg oppnevnes vararepresentanter. Sekretariat for klagenemnda i 2017 var Avdeling for utdanning, Seksjon for studieinformasjon og opptak.

I 2017 har universitetets klagenemnd bestått av:

Leder: Inger Bonnie Gjerde, dommer i Nord-Troms tingrett

Personlig vararepresentant: Sidsel Sund Olsen, dommer i Nord-Troms tingrett

Vitenskapelig representant: Merethe Giertsen, førstelektor, Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag

Vitenskapelig representant: Dag Coucheron, førsteamanuensis, Det helsevitenskapelige fakultet

Vara vitenskapelig representant: Hilde Marie Pettersen, førsteamanuensis, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Vara vitenskapelig representant: Per Jenssen, universitetslektor, Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag

Studentrepresentant: Vetle Langedahl

Studentrepresentant: Jens Rudi Solbakken

Vara studentrepresentant: Håvard Rosenlund

Vara studentrepresentant: Tina Løfaldli

Sekretariat: Juridisk rådgiver Siv Forså Østerud fra Avdeling for utdanning har vært sekretær for klagenemnda, og har i hovedsak forberedt saker om uregelmessigheter ved eksamen og saker om merknad på politiattest. Juridisk rådgiver Hilde Berntsen fra Avdeling for utdanning har forberedt saker innen studieadministrasjon og saker om uregelmessigheter ved eksamen. I tillegg har jusstudentene Ingrid Aadnesen og Kristian Wangsfjord forberedt saker for klagenemnda våren 2017, i forbindelse med at de ble deltidsansatt ved Avdeling for utdanning høsten 2016. Jusstudentene Margit Ramberg og Henriette Winther Kjærvik ble deltidsansatt høsten 2017. Saker som gjelder doktorgradsforvaltningen har vært forberedt av seniorrådgiver Olaus Husabø fra Avdeling for forskning og utviklingsarbeid. Husabø har også bistått med å forberede saker om uregelmessigheter ved eksamen, sammen med Svetlana Petricheva Johansen fra Avdeling for forskning og utviklingsarbeid.

Leder og vararepresentant for leder har funksjonstid fram til 1. juli 2018, og de vitenskapelige representantene og deres vararepresentanter er oppnevnt til 22. januar 2020. Studentrepresentantene og deres vararepresentanter var oppnevnt ut 2017.

Antall møter

Klagenemnda avholdte åtte møter i 2017, mot elleve møter i 2016. I 2016 ble det blant annet avholdt to ekstra møter i forbindelse med klagesaken om formelle feil i JUR-3003 4. avdeling master skoleeksamen. Saken var mye omtalt i media våren og sommeren 2016.

Klagesaker

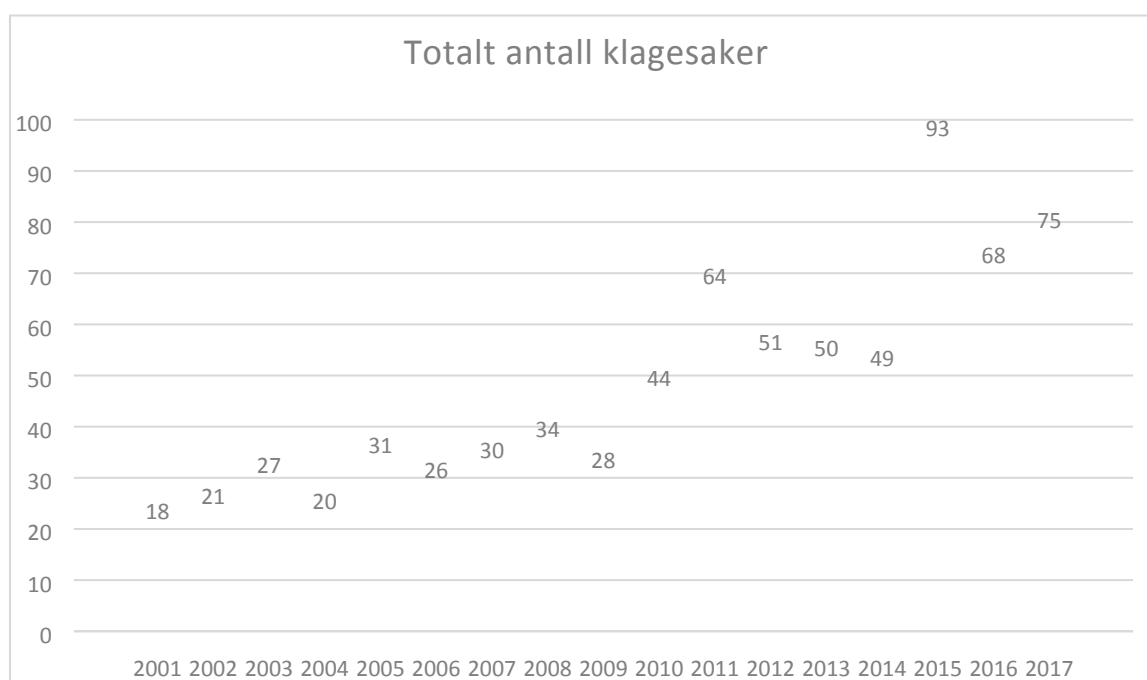
Totalt antall klagesaker, samt utfall

Begrepet *totalt antall klagesaker* betyr i denne sammenhengen det totale antallet klagesaker som klagenemnda har truffet vedtak i gjennom et år. Vedtak i disiplinærsakene, samt klage over vedtak i disiplinærsakene, er ikke tatt med i denne kategorien.

Klagenemnda behandlet totalt 75 klagesaker i 2017. Av disse ble 7 saker gitt medhold, 66 saker ble gitt avslag og to saker ble avvist. Det var dissens i en sak.

Sammenligning med foregående år

Klagenemnda behandlet som nevnt 75 klagesaker i 2017. Til sammenligning behandlet klagenemnda 68 klagesaker i 2016 og 93 klagesaker i 2015. Antall klagesaker i 2015 var rekordhøyt. Saksmengden har imidlertid normalisert seg. Det kan påpekes at antallet klagesaker likevel er noe høyt sammenlignet med foregående år. Tabellen under viser utviklingen i antallet klagesaker de siste 17 årene:

Svingninger fra år til år kan i stor grad skyldes tilfeldigheter, og tallmaterialene kan derfor være et usikkert grunnlag for analyse. Det er likevel mulig å se noen tendenser utfra det foreliggende materialet.

Statistikken viser at det har vært en tydelig økning i det totale antall klagesaker de siste seks årene. Studenttallet har økt i samme periode, og økningen i antall klagesaker må sees i sammenheng med dette. Høsten 2009 var antallet registrerte studenter 8 373. Høsten 2017 var antallet 16 476.

Reelt antall klagesaker

Det reelle antallet klagesaker ved universitetet kan være langt høyere enn de sakene som kommer til klagenemnda. Dette skyldes for det første at noen typer klager skal behandles av andre organ. For eksempel skal klager over opptak til grunnstudier behandles av Nasjonal klagenemnd. For det andre vil det totale antall klagesaker ved institusjonen være høyere enn tallene fra klagenemnda viser, da det enkelte vedtaksorgan har myndighet til å omgjøre egne vedtak. Dersom vedtaket blir omgjort av førsteinstans, går ikke saken videre til klagenemnda, heller ikke som orienteringssak. Det finnes derfor ingen oversikt over hvor mange klager som er tatt til følge i førsteinstans.

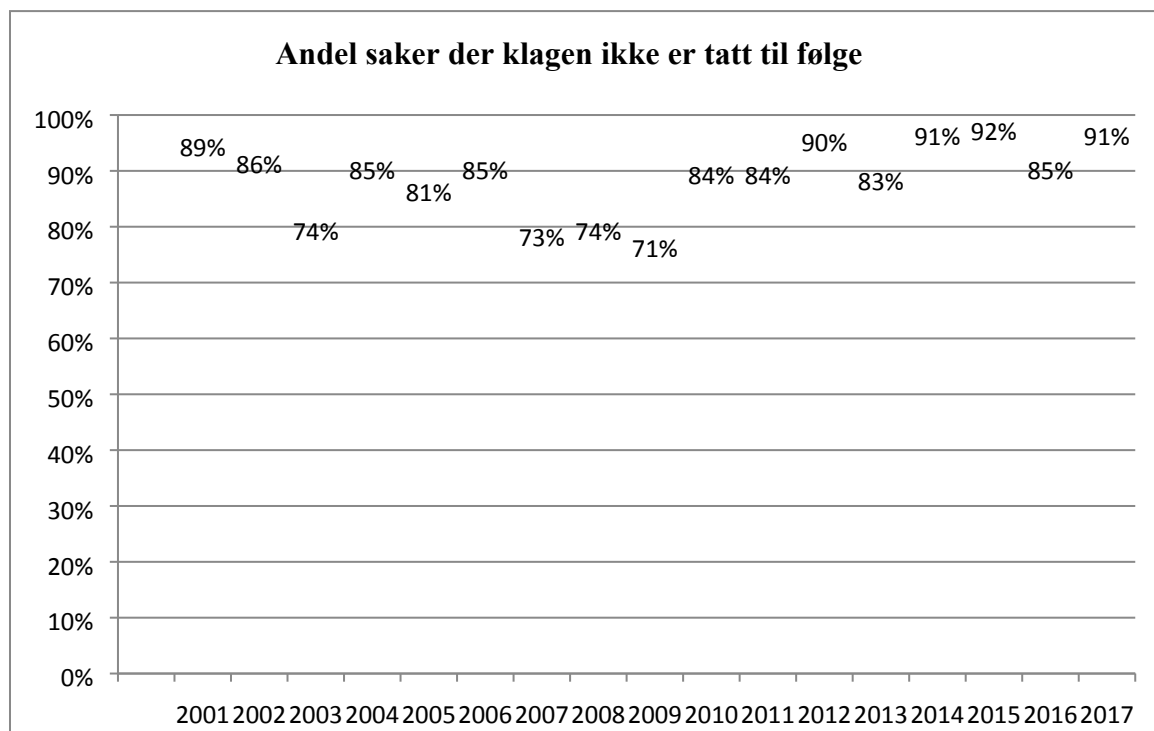
Antall avvísninger

I 2017 traff klagenemnda vedtak om å avvise to av de innkomne klagenene. Det følger av forvaltningsloven at dersom vilkårene for å behandle en klage ikke foreligger, skal klagenemnda treffe vedtak om å avvise saken. Det ene avvísningsvedtaket ble begrunnet med at klagen var fremsatt etter klagefristen, det andre var begrunnet med at det ikke forelå klage over et enkeltvedtak.

Antall avslag og medhold

I 2017 ble 7 klager tatt til følge, noe som tilsvarer 9 % av det totale antallet klagesaker. Til sammenligning var det 16 % medhold i 2016, 8 % medhold i 2015 og 8 % medhold i 2014.

Tabellen under viser andel saker hvor klagenemnda ikke har tatt klage til følge. Det er inntatt statistikk for de siste 17 årene.

Generelt må det kunne konstateres at avslagsprosenten har vært gjennomgående høy i hele perioden, og at den har ligget på et relativt jevnt nivå.

En lav medholdsprosent oppfattes som positivt i den forstand at det gir uttrykk for at de vedtak som påklages likevel var korrekte, og for at klagenemnda støtter det forvaltningsskjønnet som er utøvd. Til tross for dette har klagenemnda erfart at saksbehandlingen gjort av førsteinstans er av varierende kvalitet. Det bemerkes at det i mange saker påvises saksbehandlingsfeil som ikke fremkommer i noen statistikk. Når en saksbehandlingsfeil ikke har virket inn på vedtakets innhold er vedtaket likevel gyldig. Statistikken over medholds- og avslagsprosent gir således ikke et fullverdig bilde av omfanget av saksbehandlingsfeil som påvises av klagenemnda.

Nedenfor gjengis en tabell over både de summerte klagesakene og fordelingen av medhold og avslag. I tabellen er det også tatt med antall dissensavgjørelser. I 2017 ble det avsagt én dissensavgjørelse. Dette må sies å være et forholdsvis normalt antall.

År	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt antall	34	28	44	64	51	50	49	93	68	75
Antall avslag	25	20	37	54	46	40	42	82	57	66
Antall medhold	7	6	5	3	4	8	4	7	10	7
Antall avvisninger	2	2	2	7	1	2	3	4	1	2
Antall dissens	0	4	0	0	0	0	0	5	2	1

Saker hvor klagen ble tatt til følge

Den første klagen som ble tatt til følge var i sak K 26/17 om klage over formelle feil ved praksis i forbindelse med bachelorprogrammet i sykepleie. Etter ni dager ble studenten, på bakgrunn av hendelser som oppstod praksis, bedt av praksisstedet og IHO om å avslutte sin praksis. Hun fikk videre beskjed om at IHO ikke kunne finne ny praksisplass til henne på så kort varsel. IHO sendte brev til studenten om at praksisen var vurdert til ikke bestått. Studenten klagde over formelle feil, og anførte at hun ikke hadde mottatt forhåndsvarsel om mulig ikke bestått praksis, ei heller fått skriftlig beskjed om hvilke endringer hun måtte foreta for å bestå praksisperioden. Klagenemnda kom til at det var en feil at det ikke var sendt forhåndsvarsel. Det ble lagt vekt på at forholdene som medførte stryk oppstod tidlig i praksisperioden, og at IHO således hadde tilstrekkelig med tid til å sende forhåndsvarsel. Klagenemnda kom videre til at feilen måtte antas å kunne hatt betydning for kandidatens prestasjon. Som et resultat ble praksisgjennomføringen ikke registrert som et tellende forsøk.

I sak K 45/17 klagde studenten over avslag på søknad om dispensasjon fra tregangerregelen i et emne fra bachelorutdanningen i sykepleie. Studenten hadde fremstilt seg til eksamen fem ganger. Hun hadde tidligere fått innvilget dispensasjon to ganger på bakgrunn av lese- og skrivevansker.

Studenten søkte om et sjette forsøk på å bestå eksamen. IHO mente studenten ikke kunne innvilges et sjette forsøk på bakgrunn av samme grunnlag som tidligere. Klagenemnda kom til at ettersom forholdene var av varig art, kunne det legges til grunn lese- og skrivevanskene hadde påvirket alle fem eksamensforsøkene. Studenten hadde således ikke avlagt tre «friske» eksamensforsøk. Etter klagenemndas vurdering hadde studenten dokumentert tungtveiende grunner til at eksamen i emnet ikke var bestått etter å ha fremstilt seg tre ganger. Studenten ble innvilget et sjette forsøk på å bestå eksamen.

I sak K 78/17 klagde studenten over at et vedtak om opptak til et masterprogrammet ved Handelshøgskolen ble omgjort til betinget opptak. Studenten hadde opprinnelig fått opptak til masterprogrammet, men det viste seg at hun ikke hadde dokumentert at hun oppfylte opptaksgrunnlaget om bachelorgrad, cand.mag.-grad, annen grad eller yrkesutdanning av minimum 3 års omfang. Handelshøgskolen omgjorde derfor sitt opptaksvedtak slik at hun i stedet fikk opptak betinget av at hun oppnådde en bachelorgrad eller tilsvarende i løpet av første studieår. Klagenemnda bemerket at vedtak fattet på feil grunnlag likevel kan anses som gyldig etter en konkret vurdering. Klagenemnda kom til at det ikke var anledning til å omgjøre det opprinnelige vedtaket om opptak i dette tilfellet, og det opprinnelige vedtaket ble således ansett som gyldig. Det ble lagt vekt på at omgjøring av vedtaket var til ugunst for studenten, at studenten i stor grad hadde innrettet seg etter vedtaket, og at Handelshøgskolen kunne klandres for feilen.

I sak K 84/17 klagde studenten over avslag på opptak til masterprogrammet i logopedi. Søknaden ble avslått med den begrunnelse at studenten ikke hadde dokumentert at hun hadde oppnådd kravet om minimum C i karaktersnitt. Studenten klagde på avslaget. Instituttet hadde kommet til at studenten hadde et snitt på 2,61 etter utregningsmetoden A=5, B=4, C=3, D=2 og E=1. ILP mente søker måtte ha gjennomsnittskarakter på minimum 3 poeng for å dekke kravet til karakteren C. Klagenemnda kom imidlertid til at det er tilstrekkelig med svak C for å oppnå karakterkravet, altså 2,5 poeng og høyere. Studenten var derfor kvalifisert til opptak.

I sak K 99/17 klagde studenten over vedtak om inndragning av studierett i et masterprogram ved Det helsevitenskapelige fakultet. Grunnet helsemessige og personlige årsaker hadde studenten utvidet studietid. Instituttet innvilget studenten et fjerde forsøk på å bestå eksamen, og opplyste at studieretten ville inndras dersom ikke eksamen ble bestått. Det ble også lagt en plan for avleggelse av andre eksamener på studieprogrammet. Studieretten ble senere inndratt på bakgrunn av manglende studieprogresjon, og at studenten ikke hadde bestått eksamen i de emnene de hadde laget en plan for. Studenten klagde og mente hun ikke hadde fått forhåndsvarsel om inndragelse av studierett. Hun viste også til at hun hadde dokumentert gyldig grunn for forlenget studieprogresjon. Instituttet mente det var gitt tilstrekkelig forhåndsvarsel, ettersom studenten ble informert om at studieretten ville inndras dersom eksamen ikke ble bestått. Klagenemnda kom til at det ikke forelå hjemmel for å inndra studieretten. Etter klagenemndas vurdering hadde studenten samlet sett dokumentert tungtveiende sosiale og/eller personlige grunner til at eksamen i emnet ikke var bestått etter å ha fremstilt seg tre ganger. Følgelig forelå det grunnlag for å dispensere fra tregangersregelen, og studieretten kunne ikke inndras på dette grunnlag. Videre kom klagenemnda til at det ikke forelå tilstrekkelig forhåndsvarsel, blant annet ettersom det i brevet ikke ble vist til hjemmel for inndragelse av studieretten. Studieretten kunne dermed heller ikke inndras på bakgrunn av manglende studieprogresjon.

I sak K 102/17 klagde studenten over avslag på søknad om individuell tilrettelegging, samt et nytt forsøk på å bestå et arbeidskrav ved et bachelorprogram ved Det helsevitenskapelige fakultet. Studenten søkte om individuell tilrettelegging på bakgrunn av konsentrasjonsvansker, og ba derfor om at hennes fjerde forsøk på å bestå arbeidskravet ble annullert. Søknaden ble avslått på bakgrunn av at fristen for å søke individuell tilretteleggelse var gått ut, og kunne uansett ikke behandles i etterkant av prøven. Klagenemnda kom til at det er videre adgang til å fremstille seg til arbeidskrav flere ganger enn til eksamen. Klagenemnda konkluderte med at studenten hadde adgang til å fremstille seg til arbeidskravet på nytt så lenge hun hadde studierett ved studieprogrammet. Når det gjaldt individuell tilrettelegging ble studenten henvist til å søke på nytt innen fristen det semesteret prøven avholdes.

I sak K 109/17 klagde studenten over inndragelse av studierett i et bachelorprogram ved Institutt for lærerutdanning. Studenten hadde søkt om å studere emner på barnehagelærerutdanningen for å kunne fullføre sin førskolelærerutdanning. Instituttet og studenten ble enige om hvilke emner studenten skulle fullføre i løpet av ett år. Høsten etter at studenten fikk opptak ble studieretten inndratt med den begrunnelse at instituttet ikke kunne se at hun hadde gjennomført de emnene de hadde avtalt. Det ble også lagt vekt på at studenten ikke hadde avlagt studiepoeng første studieår, og at hun ikke hadde betalt semesteravgift eller registrert seg som student. Hun var dermed over ett år forsinket i utdanningen. Klagenemnda bemerket at ikke betalt semesteravgift og manglende registrering som student ikke kan føre til at studieretten inndras. Klagenemnda kom videre til at det ikke forelå forhåndsvarsel, og at studieretten derfor heller ikke kunne inndras på bakgrunn av manglende studieprogresjon.

Fordeling på ulike saksfelt

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av ulike sakstyper i 2017. For å vise en utvikling har vi tatt med tilsvarende tall fra årene 2012-2016.

Saksfelt	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Opptak	17	21	25	49	27	25
Adgang til eksamen	10	9	3	11	10	13
Særskilt tilrettelegging	2	1	0	2	1	3
Formelle feil	13	9	13	11	15	19
Andre forhold	7	10	8	20	15	15

Opptakssaker

I 2017 og 2016 har det vært en nedgang av antall klagesaker i forhold til i 2015, hvor man så en markant økning av antall klagesaker i forhold til tidligere år. Dette gjaldt særlig opptakssaker. Økningen av antall opptakssaker i 2015 ble særskilt kommentert i årsrapportene fra 2016 og 2015. Nå kan det se ut som antallet har stabilisert seg, noe som kan ha sammenheng med bedre rutiner i saksbehandlingen som medfører færre saksbehandlingsfeil og færre klager.

Det påpekes at 25 opptaksklager likevel er et relativt høyt antall. Årsaken til at søkere klager på avslag vil variere, og vil ikke alltid være lett å fastslå. Klagesakene innen opptak fra 2017 viser blant annet at flere klager ikke sender inn tilstrekkelig dokumentasjon på at vilkårene for opptak er oppfylt. Dette til tross for at universitetet har oppfylt sin veiledningsplikt. Det kan virke som at mange søkere har hastverk med å søke om opptak, og setter seg derfor ikke tilstrekkelig inn i søkeprosessen. Det bemerkes det at det er søkers ansvar å gjøre seg kjent med opptakskravene, krav til dokumentasjon og aktuelle frister.

Det bemerkes også at medholdsprosenten i opptakssakene fra 2017 er lav (7). Dette innebærer at vedtakene fattet i førsteinstans er riktige, og illustrerer at søkere muligens fortsatt ikke har tillitt til vedtakenes riktighet, ettersom så mange velger å klage på vedtakene. Det er vår konklusjon at det er hensiktsmessig å fortsette å ha fokus på gode rutiner og kvalitet i saksbehandlingen.

Formelle feil

I 2017 behandlet klagenemnda 19 klagesaker om formelle feil. Antallet har holdt seg forholdsvis stabilt de siste årene, men med en liten jevn økning. Økningen kan ha sammenheng med høyere antall studenter ved UiT. Kun én av klagenemnda ble tatt til følge, noe som illustrerer at eksamen foregår på en betryggende og riktig måte. De fleste klagesakene (11) er fra Det helsevitenskapelige fakultet, men sakene er fordelt over forskjellige institutt og forskjellige emner, og har således ingen gjenkjennbare mønstre. På generelt grunnlag klages det ofte over at spørsmålene ved muntlig eksamen blir stilt for dårlig, eller at oppgavene i en skriftlig eksamen er utenfor pensum. En del klager anfører også at sensorene er inhabile, men i de fleste tilfeller på tynt grunnlag. Ofte bunner disse klagenemnda ut i faglig uenighet, eller at det i realiteten er tale om klage på sensurvedtak; studentene er misfornøyd med karakteren på eksamen, og klager derfor også over formelle feil ved eksamen.

I 2017 behandlet klagenemnda én klagesak om formelle feil ved praksis som resulterte i at klagerne fikk medhold. Studenten hadde ikke mottatt tilstrekkelig forhåndsvarsel for at vedkommende stod i fare for å ikke bestå praksisperioden. I 2016 behandlet klagenemnda tre saker hvor studenten fikk medhold på grunn av at det ikke var gitt tilstrekkelig forhåndsvarsel. Disse sakene viser at fagenhetene må forbedre sine rutiner angående forhåndsvarsel til studenter som står i fare for å få ikke bestått praksis.

Andre forhold

I 2017 behandlet klagenemnda to saker om klage på inndragelse av studieretten hvor klager fikk medhold. I begge sakene hadde studenten fått inndratt sin studierett på bakgrunn av manglende studieprogresjon. Klagenemnda kom i begge sakene til at det ikke forelå tilstrekkelig forhåndsvarsel, og at de formelle vilkårene for å inndra studieretten dermed ikke var oppfylt. Klagenemnda gikk ikke inn i selve vurderingen om det forelå grunnlag for å inndra studieretten på bakgrunn av manglende studieprogresjon.

Det bemerkes at inndragelse av studierett er et inngripende vedtak overfor studenten. Det foreligger dermed skjerpede krav til hjemmelsgrunnlag og saksbehandling, blant annet krav om forhåndsvarsel. Vi ser imidlertid at det foreligger et behov for klarere hjemler for inndragelse av studieretten. Per dags dato er ikke dette regulert i lov, og universitetet har noe svakt hjemmelsgrunnlag for å inndra studieretten i egne forskrifter. For eksempel foreligger det ikke hjemmel for å inndra studieretten på bakgrunn av ikke betalt semesteravgift, manglende registrering som student eller manglende deltakelse i undervisning. Det er videre noe uklart når studieretten kan inndras på bakgrunn av manglende studieprogresjon. Vi ser et behov for å evaluere de foreliggende hjemlene for inndragelse av studierett, samt gjøre en vurdering om dette forholdet bør reguleres ytterligere.

Fordeling på det enkelte fakultet/avdeling:

Fakulteter/Avdeling	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSLF)	12	7	12	9	33	9	13
Det helsevitenskapelige fakultet (Helsefak)	30	21	19	13	36	23	33
Det juridiske fakultet	5	4	2	2	8	3	4
Fakultet for naturvitenskap og teknologi	3	0	2	2	1	7	4
Det kunstfaglige fakultet	0	1	1	0	2	1	1
Fakultet for biovitenskap, fiskeri og teknologi	4	2	6	10	8	4	4
Avdeling for utdanning (UTA)	10	16	7	13	4	12	16
Fakultet for idrett, reiseliv og sosialfag			1	0	1	1	0

Når det gjelder fordeling av saker mellom fakultetene, har antallet saker normalisert seg noe i 2016 og 2017, etter den store økningen av klagesaker i 2015.

I 2015 så man en betydelig økning av saker særlig fra HSLF. Flesteparten av klagesakene fra HSLF fra 2015 var opptakssaker. Den markante økningen i antallet opptakssaker i 2015 er kommentert i de to foregående årsrapportene. I 2016 og 2017 ser man at antall klagesaker fra HSLF har normalisert seg, også med mer variasjon i forhold til saksfelt.

Antall klagesaker fra Helsefak er fortsatt noe høyt. Det bemerkes imidlertid at det er naturlig at Helsefak har flest klagesaker, ettersom Helsefak er fakultetet med flest studenter ved UiT.

Behandlingstid for klagesaker

Med behandlingstid for klagesaker menes her tiden fra en klage oversendes fra førsteinstans til endelig vedtak er fattet i klagenemnda. Den reelle saksbehandlingstiden er imidlertid lenger, da førsteinstansen behandler klagen før den oversendes til klagenemnda. Universitetet er pålagt å forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11a. Målsettingen er dermed at behandlingstiden skal være så kort som mulig.

Den gjennomsnittlige behandlingstiden for klagesaker i 2017 var 13 uker. Tilsvarende tall for 2016 var 12 uker, 11 uker i 2015 og 11 uker i 2014. Saksbehandlingstiden i de nevnte årene innebærer en klar økning i forhold til årene før 2014.

Saksbehandlingstiden for klagenemnda er for lang, og vi også fått klar tilbakemelding om dette fra klagerne. Det er flere årsaker til den lange saksbehandlingstiden de siste årene. Overordnet skyldes det arbeidsmengden til sekretariatet. Saksbehandlingstiden fra og med 2013 har gått betydelig opp grunnet en meget betydelig økning i antallet disiplinærsaker fra og med dette året. Disiplinærsaker er særlig ressurskrevende saker som må prioriteres. Mengden disiplinærsaker påvirker saksbehandlingstiden også i vanlige klagesaker i vesentlig grad, fordi en så stor andel av våre saksbehandlingsressurser brukes der. Disiplinærsakene må prioriteres ettersom slike saker kan være svært inngripende overfor studenter.

Klagenemnda er første vedtaksinstans i saker om særskilt skikkethetsvurdering, og klagenemndas sekretariat er de samme personene som ivaretar administrativ og juridisk støtte i disse sakene. Dette arbeidet tar mye ressurser.

Disiplinærsaker

Totalt antall disiplinærsaker, samt reaksjon

År	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antall saker	15	7	12	11	7	5	20	30	29	43	38
Reaksjon	12	6	11	10	7	5	15	18	20	36	27

Som disiplinærsaker regnes saker der universitetet selv gjennom klagenemnda kan vedta disiplinære reaksjoner overfor studenter for forhold som universitetet og samfunnet ønsker å beskytte seg mot. Disiplinære reaksjoner er inngripende overfor den enkelte, og forutsetter at universitetet har en klar lovhjemmel for inngrepet. Alle vedtak om disiplinære reaksjoner som klagenemnda fatter har hjemmel i lov om universiteter og høyskoler. Sanksjonene som denne loven hjemler er annullering av eksamen og utestengelse fra institusjoner under lov om universiteter og høyskoler på grunn av fusk ved eksamen, utestengning fra praksis på grunn av tidligere straffbare forhold, vedtak om at en student ikke er skikket til sitt studium innen lærerutdanningene og helse- og sosialfagutdanningene og eventuelt utestengning av studenten, inndragning, annullering og utestengning for bruk av falsk dokumentasjon i søknad om opptak til studium og bortvisning som følge av grovt forstyrrende opptreden. Felles for disse sakene at det er strenge krav til korrekt og god saksbehandling, noe som fører til at forvaltningen av disse saksområdene er ressurskrevende.

Tabellen over viser antall disiplinærsaker som er behandlet av klagenemnda de siste 11 årene, og hvor mange av sakene som endte med en disiplinær reaksjon i form av utestengelse og/eller annullering av eksamen. I 2017 var antallet disiplinærsaker 38, mot 43 saker i 2016, 29 saker i 2015, og 30 saker i 2014.

Økningen i antallet disiplinærsaker de siste årene kan blant annet ses i sammenheng med at studenttallet ved universitetet har økt. Imidlertid har antallet disiplinærsaker økt markant i 2016 og 17, med henholdsvis 14 og 9 flere saker enn i 2015.

De fleste disiplinærsakene i 2017 gjaldt fusk i forbindelse med prøve eller eksamen. 34 av disiplinærsakene gjaldt fusk, mens 3 saker gjaldt merknad på politiattest, og én sak gjaldt dokumentfalsk.

30 av de 34 fuskesakene gjaldt plagiering ved hjemmeeksamen, som er den vanligste formen for fusk. Siden Kvalitetsreformen i 2003 har antall eksamener økt i omfang, herunder særlig hjemmeeksamen og skoleeksamen. Det uregelmessige forholdet avdekkes som regel når eksamensoppgavene blir kontrollert i tekstgjenkjennelsesprogrammet Urkund. Antall hjemmeeksamener som automatisk gjennomgår tekstgjenkjennelsessystem har økt drastisk i 2016 og 2017, fra 6350 hjemmeeksamener høsten 2015 til 14 495 høsten 2016 og 15724 høsten 2017. Det må kunne legges til grunn at dette har sammenheng med at det er et økt antall fuskesaker de to siste årene.

Den vanligste formen for fusk ved hjemmeeksamen er som nevnt plagiering. Plagiering er et komplekst tema. Det må ses primært som en pedagogisk og fagetisk utfordring, og ikke som et

juridisk problem. Akademisk skriving må synliggjøres som en naturlig del i alle studier ved universitetet. Videre må alle faglærere anse det som naturlig å gi veiledning og tilbakemelding vedrørende studenters bruk av kilder og referanseteknikk i hele studieløpet. Studentene må fra begynnelsen av bli gjort oppmerksom på at korrekt bruk av kilder både er kompetansemål i studiet og vurderingskriterier ved eksamen. Hva som er god kildebruk og akseptabel referanseteknikk innen det enkelte fagområde er noe som må modnes, og det vil være naturlig at kravene og dybden økes gradvis innenfor studieprogrammet. Den antatt beste måten å lære dette på vil være å skrive i prosess med tilbakemelding fra, og i diskusjoner med, medstudenter og faglærere.

I 17 av de 30 sakene om fusk ved hjemmeeksamen gjaldt det fusk i form av utilstrekkelig kildehenvisning, herunder særlig henvisning til nettkilder. En gjennomgang av sakene viser at universitetet i de aller fleste tilfeller har oppfylt sin informasjons- og veiledningsplikt angående regler for kildebruk. I 2015 skyldes flere av frifinnelsene at universitetet ikke hadde sannsynliggjort at studenten hadde fått tilstrekkelig opplæring og veiledning om reglene om kildebruk. I 2016 og 2017 var det imidlertid ingen slike saker. Dette viser at fakultetene har tatt grep hva gjelder opplæring i kildebruk.

Vi ser derimot at det ikke gis tilstrekkelig informasjon og veiledning om bruk av andres eksamensbesvarelser som kilder, eksempelvis mastergradsoppgaver og tidligere eksamensbesvarelser som er gjort tilgjengelig på internett. Det kan virke som flere studenter er av den oppfatning at andre studenter sine offentliggjorte besvarelser ikke er å regne som kilde, og dermed ikke underlagt reglene for kildebruk. Studentene oppgir ofte kilder som er nevnt i disse besvarelsene, men oppgir ikke selve besvarelsen som primærkilde. Dette har synliggjort et behov for veiledning angående bruk av slike kilder. Det er viktig at det presiseres overfor studentene at andres offentliggjorte besvarelser skal refereres til og oppgis som kilde på lik linje som andre «ordinære» kilder.

Vi ser også at flere studenter bruker andre studenter sine tidligere eksamensbesvarelser fra samme emne, som de gjerne har fått låne av en medstudent. Dette er ikke å regne som en kilde som sådan, ettersom arbeidet ikke er offentliggjort. For omfattende bruk av slike eksamensbesvarelser vil kunne være å presentere andres arbeid som sitt eget. Det er viktig å presisere overfor studentene at dette vil kunne utgjøre fusk.

Videre så vi at flere av sakene om fusk ved hjemmeeksamen i 2017 gjaldt ulovlig samarbeid. Selv om hjemmeeksamen i utgangspunktet skal være et individuelt arbeid, har studentene i en viss grad anledning til å samarbeide med andre studenter. I noen tilfeller blir studentene sågar oppmuntret til samarbeid. En gjennomgang av sakene viser at flere fakultet ikke i tilstrekkelig grad gir informasjon og veiledning om hvor grensene for samarbeid går, altså hva som utgjør lovlig samarbeid under hjemmeeksamen. Det er et behov for at fakultetene vurderer dette nærmere og informerer studentene om forventinger og krav ved den enkelte hjemmeeksamen.

I noen av emnene hvor vi så særlig mange fuskesaker, har Avdeling for utdanning etterspurt fakultetenes mening om hvorfor det kan tenkes at så mange velger å fuske. Det er blitt opplyst at større bruk av tekstgjenkjennelsessystem innebærer at flere tilfeller av mulig fusk fanges opp, noe som er i tråd med vår vurdering ovenfor. I ett emne hvor det ble rapportert mistanke om fusk for fem studenter ble det opplyst at en av årsakene naturlig nok kan være at det er mange studenter på emnet.

En gjennomgang av sakene fra 2017 viser at i 4 av fuskesakene som gjaldt plagiering ved hjemmeeksamen hadde studenten annen språk- og kulturbakgrunn. I 2016 var det 12 slike saker, mens det i 2015 var hele 21 saker. Vi ser en betydelig nedgang de siste to årene, noe som kan skyldes at universitetet i større grad har overholdt sin veilednings- og informasjonsplikt overfor utenlandsstudenter når det gjelder regler om kildebruk. Dette illustreres ved at seks studenter i 2015 ble frifunnet i saker hvor det ble lagt vekt på at det var fremkommet opplysninger om betydelige utfordringer under studiet som følge av manglende språkkompetanse, manglende faglig forståelse og/eller mangelfull innsikt i reglene om kildebruk osv. I 2016 og 2017 forelå det ingen anførsler fra utenlandsstudenter om at vedkommende ikke hadde forstått reglene om kildebruk. I de fleste sakene har studenten valgt å ikke uttale seg. Dette kan tyde på at studenten har fått tilstrekkelig informasjon og innehar forståelse for reglene om kildebruk, men valgte å fuske likevel.

Selv om mye kan tyde på at det nå gis bedre veiledning og informasjon om reglene om kildebruk, er det viktig å fortsette å tilstrebe god veiledning til utenlandsstudenter. Veiledningsplikten kan tilsi at universitetet må strekke seg lengre i opplæring og veiledning når studenten har språklige og kulturelle utfordringer. Mange utenlandsstudenter er oppdratt i en annen tradisjon når det gjelder regler om kildebruk, for eksempel ved at de i større grad er lært opp til å pugge og gjengi tekst fra kjente forfattere i sin innlæring av fagstoffet, noe som skiller seg grunnleggende fra vår forståelse om at studenter skal oppøves i å være faglig selvstendige og til å henvise til kilder de anvender under eksamen. Til dette kommer at for studenter som har oppholdstillatelse i Norge på grunnlag av studieretten, har et utestengelsesvedtak som regel svært alvorlige konsekvenser. Studenten mister som regel oppholdstillatelsen og må returnere til hjemlandet uten vitnemål. Noen av disse har tatt lån for å finansiere studiet her som de nå ikke kan betale tilbake. Noen er finansiert av storfamilien i hjemlandet. Mange rapporterer at de ikke har noe å komme tilbake til. Det bemerkes imidlertid at selv om disse forholdene kan tilsi at universitetets veiledningsplikt går lengre overfor studenter som kommer fra land med andre akademiske tradisjoner, så er utgangspunktet likevel at den enkelte student selv har ansvaret for å kjenne til reglene ved eksamen, herunder for å ha tilstrekkelig kompetanse i reglene om kildebruk.

For å oppsummere er det vår vurdering at flere av fuskesakene kunne vært unngått med større grad av faglig veiledning av studentene om kildebruk og samarbeid under eksamen. Disse sakene er alvorlige for omdømmet. De er som nevnt ressurskrevende, og de kan ha store konsekvenser for studentene. Det er svært viktig at universitetet og fagmiljøene driver forebyggende arbeid.

I 2017 ble studentene frikjent i 11 saker, noe som tilsvarer at det ble reaksjon i 70% av sakene. I 2016 ble studentene frikjent i kun 7 saker, som tilsvarer reaksjon i 84% av sakene. Grunnen til færre reaksjoner i 2017 kan være at økt bruk av tekstgjennkjennelsessystem innebærer at fakulteter sender saker videre til klagenemnda i de tilfeller hvor treffprosenten er høy, og ikke gjør en nærmere vurdering av om det foreligger fusk. Treffprosent i plagiatskontroll innebærer ikke nødvendigvis fusk, det må foretas en konkret vurdering av blant annet omfanget av tekstlikheten og hvor stor grad av uredelighet som foreligger. I de fleste av sakene hvor studenten ble frikjent i 2017 var det tale om utilstrekkelig henvisning av kilder. Klagenemnda kom imidlertid etter en konkret helhetsvurdering til at kildebruken ikke innebar fusk, men heller lavere grad av faglig selvstendighet i besvarelsen. I slike tilfeller bør dette reflekteres i karakter på eksamen, og ikke nødvendigvis resultere i at det reises sak om mistanke om fusk, da slike saker vil være en påkjenning for studenten.

For å oppsummere er det positivt at universitetet nå i større grad oppfyller sin opplysnings- og veiledningsplikt angående kildebruk. Det må likevel fokuseres på bedre opplæring i reglene for lovlig samarbeid under eksamen, samt bruk av andre studenter sitt arbeid, både eksamensbesvarelser som er offentliggjort og eksamensbesvarelser som studentene får låne av andre medstudenter.

Gjennomgangen av sakene om fusk under eksamen fra 2017 viser for øvrig at 14 % av sakene om uregelmessigheter ved eksamen gjaldt eksamen på mastergradsnivå og 70 % av sakene gjaldt bachelorgradsnivå.

I tillegg behandlet klagenemnda i 2017 som nevnt tre saker om utestengning fra praksis på grunn av merknad i politiattest. I to av sakene ble resultatet utestengning fra praksis. UiT har nulltoleranse for bruk av illegale rusmidler, og studenter som skal ha praksis med sårbare brukergrupper har en særlig plikt til å fremstå som rusfrie, trygge og gode rollemodeller. I saker om skikkethet og merknad i politiattest går tvil om en students skikkethet i studentens disfavør. Det bemerkes at der merknaden i politiattesten er knyttet til tidligere befatning med illegale rusmidler og man fortsatt er i tvil om hvorvidt studenten har lagt all bruk av illegale rusmidler bak seg, kunne studenten tidligere etter en konkret vurdering få adgang til praksis mot å levere rusmiddelanalyser i en fastsatt periode fremover. Felles klagenemnd har siste år signalisert det standpunkt at institusjonene ikke har hjemmel til å be studenter om å ruste seg i saker etter uhl. § 4-9, og UiT anser seg bundet av dette standpunktet. UiT og Universitetets klagenemnd har som følge av dette justert sin praksis, og alle saker om merknad i politiattest blir nå utredet uten rusmiddelanalyser som dokumentasjon. Etter den nye praksisen vil noen flere studenter enn før kunne bli utestengt fra praksisstudier etter uhl. § 4-9, fordi man ikke har tilstrekkelig dokumentasjon for at studenten er rusfri og dermed kvalifisert for praksisstudier.

Klager over vedtak fattet i disiplinærsaker

I 2017 ble 7 av klagenemndas vedtak i disiplinærsaker påklaget til Felles klagenemnd. De fleste klagene var begrunnet med at studenten mener vedkommende ikke har fusket forsettlig, samt at annullering av eksamen og utestengelse i to semestre er en for streng reaksjon. Klagenemndas vedtak har blitt stadfestet av Felles klagenemnd.

Behandlingstid for disiplinærsaker

Saksbehandlingstiden i disiplinærsaker er den tiden som har medgått fra universitetsdirektøren er underrettet om saken, til vedtaket er truffet i klagenemnda.

Behandlingstiden for disiplinære saker i klagenemnda var gjennomsnittlig 19 uker i 2017. Dette er en nedgang fra 2016 hvor gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 26 uker. I 2015 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 17 uker, 14 uker i 2014, og 11 uker i 2013.

I disse sakene gjelder det spesielle krav til saksbehandlingen. Annullering og utestenging, som er den vanlige reaksjonen ved fusk eller forsøk på fusk, er inngripende og har alvorlige konsekvenser for den enkelte. Det gjelder særlige rettssikkerhetshensyn i disse sakene, og universitetet har ansvaret for forsvarlig, betryggende og god saksbehandling. Saken skal utredes grundig og studenten skal få god tid til å uttale seg om forholdet. Disse sakene kan bli prøvd i retten, og studenten har krav på at

universitetet dekker advokatbistand gjennom hele klageprosessen og eventuell domstolsbehandling i tingretten. Feil saksbehandling kan gi grunnlag for erstatningsansvar for universitetet.

Samtidig er det viktig at studenten får saken hurtig avgjort. Saksbehandlingen for disiplinærsaker er for tiden lengre enn ønskelig. Dette illustreres av at Felles klagenemnd som nevnt har redusert utestengelsesperioden på bakgrunn av lang saksbehandlingstid. I de aktuelle sakene hadde det tatt over ett år fra studenten avla eksamen til saken ble behandlet av klagenemnda.

Den økte saksbehandlingstiden i disiplinærsaker de siste årene er imidlertid naturlig tatt i betraktning sekretariatets arbeidsmengde, med rekordmange saker om fusk og skikkethet de siste par årene. Fra 2015 fikk lokale klagenemnder også ansvaret for å treffe vedtak i saker om utestengning fra praksis på grunnlag av straffbare forhold, en kompetanse som tidligere har ligget hos Den nasjonale politiattestnemnda. Dette har økt arbeidsmengden for sekretariatet ytterligere. Videre kan det ta lang tid å skaffe til veie relevant dokumentasjon som skal danne grunnlag for behandling i klagenemnda. Dette gjelder særlig kildene det mistenkes at studenten har plagiert fra. Å markere og krysshenvise mellom kildene og studentens eksamensbesvarelse opptar også tid og ressurser, enten det er fagmiljøet eller Avdeling for utdanning som foretar dette arbeidet.